

Boekbespreking

J.J. VERMEULEN & A.J. WHITTEN, 1998. Fauna Malesiana guide to the land snails of Bali. ix + 164 pp., 130 fig. Backhuys Publishers, Leiden, & Fauna Malesiana Foundation: Fauna Malesiana Field and Study Guide Series. Prijs geb. fl. 60,—.

Goed geïllustreerde boeken over exotische landmollusken zijn buitengewoon schaars en elke nieuwkomer op deze vooralsnog beperkte markt wordt met open armen ontvangen. Vermeulen heeft met assistentie van Whitten, die veel van het materiaal verzamelde en de oecologische achtergrond belicht, een fraai uitgevoerde verhandeling over de landslakken van Bali gepubliceerd.

De indeling van het boek is ietwat merkwaardig en kan eigenlijk best onhandig genoemd worden. Waarom moeten de hoofdttekst en de 'checklist' gescheiden gepresenteerd worden? Hier is geen sprake van een gedeelte voor de liefhebber en een voor de specialist; daarvoor bevat de (wellicht als populair bedoelde) hoofdttekst al te veel vaktermen, etc. Elke soort komt nu dus twee maal voor! Een dergelijke scheiding is in wezen nergens voor nodig; gelukkig is er een zeer compleet register. De enigszins serieuze liefhebber maakt zich de wetenschappelijke namen en vaktermen snel eigen. Gelukkig heeft men afgezien van het bedenken van namen in het Engels, iets waar werkelijk niemand behoefte aan heeft. Hinken op twee gedachten — het boek is duidelijk minder geschikt voor de weinig onderlegde inwoner of toerist die eens een landslakkenschelp opraapt, maar het is een buitengewoon welkome aanwinst voor de boekenkast van de amateur en specialist.

De talrijke zeer geslaagde afbeeldingen vormen de ruggegraat van het boek; hier is Vermeulen op zijn best — hij doet zijn bewonderaars niets tekort! Van de totaal 130 figuren zijn er 116 aan schelpen gewijd; omdat veelal meer dan één afbeelding onder één figuurnummer gegeven is, zijn er zeker totaal meer dan 200 vaak superbe schelpfiguren. Vermeulen's schelpentekeningen, geheel in potlood uitgevoerd, behoren tot de beste mij bekende afbeeldingen van landslakkenhuisjes en zijn werkelijk een genot voor het oog. De volle schoonheid van de schelp komt volkomen tot zijn recht en doet ons eens te meer beseffen dat natuurstudie en in het bijzonder de studie van de biodiversiteit toch altijd een esthetische achtergrond heeft. Pas bij nauwkeurige beschouwing blijkt dat veel figuren half schematisch zijn, wat in het geheel niet storend is — natuurlijk zijn de geheel uitgewerkte tekeningen (o.a. Ellobiidae) de mooiste.

De eerste 15 afbeeldingen bestaan uit kaartjes van het eiland, schematische tekeningen van schelpen, verspreiding van de grootte van de schelpen van Bali (fig. 10, een heel informatieve figuur) en tabellen (die normaliter niet als figuur gelden, nl. de fig. 1, 2 en 9). Ook deze figuren zijn met zorg uitgevoerd.

Een van de unieke en zeer nuttige aspecten van dit boek is de uitgebreide behandeling van de familie Ellobiidae. Deze longslakken zijn eigenlijk mariene slakken, reden waarom ze heel vaak letterlijk uit de boot vallen. In werken over zeeschelpen worden ze eigenlijk als landslakken beschouwd en omgekeerd, zodat menig anderszins uitstekend handboek te kort schiet wat betreft deze eigenlijk heel boeiende slakken. De Indische Archipel kent waarschijnlijk de hoogste dichtheid aan soorten binnen deze familie en Vermeulen & Whitten behandelen niet minder dan 21 soorten, die bijna allen een zeer ruime verspreiding hebben. Ellobiidae van Java en de Kleine Soenda-eilanden en zeker ook andere eilanden in Indonesië kunnen hier met een redelijke mate van zekerheid op naam gebracht worden.

Wat betreft natuurbeschermingsaspecten wordt ruime aandacht geschonken aan het verdwijnen van talrijke biotopen (tropisch laaglandregenwoud!); de soort *Chloritis transversalis* is vermoedelijk al uitgestorven.

De twee volgende opmerkingen impliceren inhoudelijke kritiek. De schematische figuren van de naaktslakken van de familie Veronicellidae op p. 57 doen geen recht aan deze merkwaardige dieren — figuren van dorsaal en/of lateraal zouden verhelderend gewerkt hebben. Ruime ervaring in het veld met *Laevicaulis* heeft geleerd dat de herkenningpunten niet ventraal gelegen zijn. Onder *Achatina fulica* wordt op p. 91 vermeld: 'probably originating from East Africa.' Het is echter absoluut zeker dat deze soort uit Oost-Afrika afkomstig is, zoals o.a. door Pilsbry, Bequaert, Mead, Verdcourt, en anderen al lang geleden aangetoond is.

Jammer genoeg worden de biogeografische aspecten wat onderbelicht. Totaal worden 116 soorten behandeld (waaronder 21 Ellobiidae); van het kleine satellieteiland Nusa Penida zijn slechts 31 soorten bekend. Ter vergelijking wordt opgemerkt dat van het over het algemeen zo veel beter bekende Java 180 soorten bekend zijn zonder de Ellobiidae welk getal voor Bali dus 95 belooft. Bali is zeker nog niet uitputtend onderzocht, maar kan nu wel degelijk als goed bekend in de Indische Archipel te boek staan. Bali plus Nusa Penida blijken slechts 14 endemische soorten te huisvesten. De invloeden van de westkant (Grote Soenda-Eilanden) en oostzijde (Kleine Soenda-Eilanden en Australië) worden kort aangestipt.

Samenvattend: een heerlijk boek voor amateur en specialist, heel misschien geschikt als eerste inleiding voor de buitenstaander. De tijd en commentaren van de gebruikers zullen het uitwijzen. Voorlopig staat dit boek op eenzame hoogte tussen de vele wetenschappelijke verhandelingen over de landslakken van Indonesië; tussen de steeds in aantal toenemende veldgidsen (vooral wat de vogels en zeevissen betreft) zal het eveneens zeker een ereplaats innemen. Kwaliteit heeft zijn prijs, het werk is het zeker waard, maar in Indonesië kan men zich een dergelijk handboek uiteraard niet permitteren.

A.C. VAN BRUGGEN